

DELAVSKA POLITIKA

GLASILO SOCIALISTIČNE STRANKE JUGOSLAVIJE.

<p>Uredništvo je v Mariboru, Ruška cesta 5, poštni predal 22. Rokopisi se ne vračajo. Nefrankirana pisma se ne sprejemajo. Uprava: Maribor, Ruška cesta 5, poštni predal 22. Ljubljana VII, Zadržni dom.</p>	<p>Izhaja vsako sredo in soboto. Naročnina za državo SHS znaša mesečno 10 Din, za inozemstvo mesečno 15 Din.</p>	<p>Malih oglasov, ki služijo v posredovanje in socialne namene delavstva ter nameščencev, stane vsaka beseda 50 para. Debelo tiskana beseda stane 1.— Din. Malih oglasov trgovskega značaja, stane beseda 1.— Din. V oglašnem delu stane petitna enostolpna vrsta 1.50 D. Pri večjem številu objav popust. Čekovni račun: 14.335. — Reklamacije se ne frankirajo.</p>
Štev. 100.	Sobota 15. decembra 1928.	Leto III.

Bogo Teplý:

Ivan Cankar (1876.—1918.).

(Ob desetletnici njegove smrti.)

Malo smo imeli Slovenci doslej v literaturi mož, ki bi s pesniško besedo slikali življenje proletarijata, ki bi bili zagovorniki njega idej in teženj. Le predolgo se je naša besedna umetnost sprehajala po značilnih višinah, živče tako v svetu, ki ga ni. Še tik pred koncem 19. stoletja, ko se je čutil že po vsej Evropi pritisk socialno razgibanih mas, smo imeli mi pesnike, ki se niso upali pogledati življenju iz lica v lice. Dočim so učenci Stritarjeve pesniške šole zagovarjali teorijo, da je življenje grdo in gnusno in da ne more biti zato predmet poezije, je nova doba vedno močnejše trkala na vrata. Prvi se ji je odzval Anton Aškerc. Ko je pogledal v realno življenje, se je zgrozil: videl je povsod zatiranje — materijelno in duševno. Kot realist je moral stopiti v naše vrste, moral je postati naš bojevnik. Zapel je pesem o socialni krivici in o svobodni misli... Aškercu je časovno sledil Ivan Cankar, drugi naš pesnik, ki je izoblikoval naš boj v pesniško besedo in ga bojeval z žgočo satiro.

Redki so proletarci, ki so preštudirali dela Karla Marxa. Njegove ideje pozna današnji svet iz knjig velikih umetnikov, ki so jih s svojimi umotvori popularizirali in jih napravili tako dostopnejše širokim masam. Imen Henrika Ibsena, Henrija Barbussa, Uptonia Sinclaira se mora zato vsak proletarec spominjati s hvaležnostjo v srcu. Umetnost je tisti faktor, ki ga noben marksist ne sme zametovati, kajti en sam socialni roman, ena sama socialna pesem koristi našemu boju čisto več kot cele skladovnice učenih razprav in razmišljanj. Umetnik je, ki oblikuje narod in, najsi se ga ta spočetka še tako brani, vendar odda vanj svoje sokove, vtisne mu pečat svoje osebnosti in nazorov. Dasi je Cankar že deset let mrtev, snuje njegov duh podzavestno v srcu slovenskega delavca in ga prepreda z nitmi svojega mišljenja. V tem je pomen Cankarja, pisatelja — bojevnika, za nas.

Cankarjevo zunanje življenje je bilo življenje literarnega bohema in umetnika-proletarca. Razgrnil je to svoje življenje pred nami z veliko odkritostjo sam — v vseh svojih delih. V podlistkih »Slovenskega naroda« nam je opisal svojo mladost. Že v njej se nam kaže vse poznejši Cankar: silno sanjav, obdarjen z živo fantazijo, globoko čustven, a obenem uporniški duh. Uporniški duh njegov se je v mladosti udejstvoval v odporu proti šoli — drugje se takrat ni mogel, njegova globoka čustvenost pa se kaže v ljubezni do matere. Ona je centralna figura njegovih del, k njej se vrača neprestano. »Veliko prenese človek, to vem sam; par konj bi ne zvelko tovara, ki ga nosi na plečih že otrok. Ali da se dá trpeti toliko in tako dolgo, kakor je trpela moja mati, je bil čudež, ki si ga še zdaj ne morem natanko razložiti. Žena je devetkrat močnejša od moža, mati pa devetkrat devetdesetkrat. Če bi bil rekel svoji materi, da naj mi za ped odmakne Ljubljanski vrh, ker preveč tišči na Močilnik, bi ga bila najbrž zares odmaknila. Bog daje materam čudne uganke. Na primer: Kako bi se pripravilo kosilo za osmero ljudi, če ni groša v hiši in če ne dá štacunar niti soli na upanje? Kosilo je na mizi. Skrivnostno gre življenje dalje in se ne ustavi. Strma in grapava je pot, težek je voz; na vozu sedé otroci, osmero jih je: jedó in pijó, smejó se in kriče; mati je vprežena; če bi se odpočila, če bi stopila prepočasi, bi švrknilo preko sključenihi pleč: »Hej, potegni!« Tam kje pod visokim klancem omahne. Omahne in umrje. In še umreti jo je sram; zdi se ji, da je storila krivico tistim, ki so živeli od njenega življenja.« — Tako je ljubil Cankar svojo mater.

Solal se je Cankar najprej na ljubljanski realki (1888.—1896.), odtod pa je odšel na Dunaj — ne študirat, dasi se je spočetka vpisal na tehniko, pač pa stradati in ustvarjati. Ni se hotel zapisati praktičnemu poklicu, marveč je sledil poklicu svoje duše, poklicu, ki je bil takrat med Slovenci zaničevan in brezpraven; poklicu svobodno ustvarjajočega umetnika. Cankar je stopil s tem iz ozkosrčne, malenkostne in filistrske domovine v široko ozračje dunajskega vlemesta, ki ga je namah pridobilo zase. Krepko, brez obotavljanja se je prepustil njega valovom. V tem širokem ozračju je nastala njegova prva pesniška zbirka »Erotika« (1899.) — zbirka silno nežnih in he-

nejevsko sentimentalnih občutij, hkrati pa zbirka najdrznejših skokov mladega anarhista, skratka: najvernejša slika razposajene, obenem pa globoko občutne mladosti.

Domovina, kjer so bili filistri v večini, ni sprejela delca za to, kar je bilo, namreč za izbruh vihrave mladosti, zato je povzročil pesnikov prvi nastop v njej vale ogorčenja. »Slovenec« je takrat zapisal, da veje iz teh poezij »ravno isti duh, katerega je liberalno mestno gospodarstvo presadilo z ustanovitvijo zloglasne hiše št. 13., tudi v našo, do tedaj belo Ljubljano...« a »Dom in Svet« je še pristavil, da je »milieu teh pesmi tak, v kakršnega se izmed poštenih ljudi podajajo samo policaji, ki imajo sitni posel pravne nadzorstva nad najnižjimi udi človeške družbe.«

Obsodba njegove poezije je Cankarja sicer sprva hudo zadela, vendar je ravno razočaranje zbudilo v njem najmočnejšo

ta fraza je bilo svobodomiseltvo, kajti to je za našega meščana obstajalo samo v razkrivanju pikantnih farovških škandalčkov.

Iz tega spoznanja je nastala komedija »Za narodov blagor« (1901.). Cankar je v pismu pisatelju Alojziju Kraigherju to svojo komedijo takole karakteriziral: »... Naperjena je stvar proti tistim veljakom slovenskim, ki imajo v rokah »narodov« blagor, ki diktirajo temu imaginernemu »narodu« različne ideale in svetinje, ki so nedotakljive, a za katere se prav za prav živa duša ne meni, — proti tistim ljudem namreč, ki mislijo, da so narod, a niso drugega nego svinje.«

Ko je pisal Cankar »Erotiko«, je bil še ves ujet vase; bil je skrajni individualist, to je: njegova lastna oseba mu je bila os

V dobi, ko so se ti trije nazori še borili v njem, je izdal prvo slovensko knjigo z izrazito revolucionarno tendenco, namreč »Knjigo za lahkomišne ljudi« (1901.). Od Nietzscheja ima pred vsem ono strast podiranja morale sedanje družbe, dočim mu kaže socializem stavbo bodočnosti; anarhizem pa se kaže v tem, da je tudi iz bodoče socialistične družbe izločil umetnika, ki naj hodi svojo pot, pot, ki mu je zapisana od vekomaj.

Kako se je razvijala Cankarjeva duševnost dalje? Nietzschejev individualizem, ki koraka preko mrtvih trupel, se ni mogel prilagati onemu Cankarju, ki je bil po naravi usmiljen, nesebičen in v dnu svoje duše naravnost otroško skromen. Zato se je moral nujno razviti v drugi smeri, v smeri socializma. V naš tabor ga ni privedel toliko študij marksističnih knjig, kolikor čustvo ljubezni in usmiljenja.

Cankar je postal na Dunaju socialist. Svojo pot do socializma je obrazložil v članku »Kako sem postal socialist«, Zanimiv je ta članek zlasti radi tega, ker nam osvetljuje v njem pisatelj tisto pot, ki so jo hodili in ki jo bodo hodili vsi tisti naši intelektuali, ki so in ki še bodo stopili v vrste razredno-zavednega proletarijata. »Solan« človek se prikloplje immogo težje do socializma kot pa ročni delavec. Krivdo za to moramo iskati v splošnih predsodkih »inteligence«, prav tako pa tudi v strašni pomanjkljivosti današnje šolske izobrazbe, ki hote in vede spelje mladega človeka na napačno stran. Cankar karakterizira današnjo šolsko izobrazbo takole: »Mladenič napravi maturo, je do vrha nabasan z različnim »znanjem«, a bolj od lune in zvezd mu je tuj tisti svet, v katerem živi in na katerega je navezan z vsemi nitmi svojega bitja in nehanja. Med nami žive ljudje, ki so izvrstno opravili svoje takoinenovane »študije« in ki jih spoštljivo prištevamo cvetu izobrazbenstva; ali vprašaj jih o stvarih, katerih se niso iz »glave« naučili, pa se boš razjokal od smeha in bridkosti...«

Ko je Cankar spoznal veliko socialno krivico, tedaj se je zbudil v njem protest, zbudilo se je v njem silno ogorčenje. V svojih delih je popisoval prva bedo dunajskega proletarijata, kmalu pa je pogledal tudi v slovensko vas, kjer je našel prav tako izkoriščenega delavca in bogataša-izkoriščevalca. V dobi, ko je kandidiral na socialno-demokratskem programu v državni zbor, je vrgel v svet »Hlapca Jerneja in njegovo pravico« (1907.), delo, ki ga univ. prof. dr. Ivan Prijatelj po pravici imenuje »kratko, a svetovno-mogočno prepsnitvev Marxovega komunističnega manifesta«. S tem delom je vrgel Cankar v slovenski svet proletarski evangelij, vrgel je tisto pravico, »ki ni zapisana v plesnjivih aktih, ki pa je tako jasna in razumljiva, da jo razumejo vsi razen pismoukov in farizejev. To je pravica, ki ti daje v lastnino to, za kar si se boril, trpel in robotal vse življenje.« — »Hlapcem« je sledila druga knjiga s socialistično tendenco, namreč zbirka novel »Za križem« (1909.). Tudi v tem delu ima Cankar odprto oko za vse socialne probleme naše vasi.

Dočim se bori Cankar v »Hlapcu Jerneju« in v zbirki »Za križem« proti materijelnemu izkoriščanju, proti kapitalizmu, pa naperi v dramo »Hlapci« svojo ostro proti moralnemu zaslužjenju. Drama sama je oster protest proti vladajočim, ki ponižujejo človeka v hlapca zato, da si ohranijo oblast. Snov drame je zajeta iz življenja našega učiteljstva v Susteršičevi eri, torej v dobi, ko je učiteljski stan doživljal najgloblja ponižanja. Snov je še danes in bo vedno aktualna, kajti Cankar nam slika pod plaščem sodobnih razmer vedno tisto latentno stanje, tiste splošne razmere, ki ostanejo vedno neizpremenjene, ker so pač predmet sodobne družbe in njenega ustrojstva. Bistvo drame je položil Cankar v župnikova usta, ko govori ta učitelj Jermanu: »Prepričanje, naziranje, mišljenje, vera in kolikor je še teh besed — ne vprašam vas zanje. Kajti ena beseda je, ki je živa in vsem razumljiva: oblast. Živa je od vekomaj, vseh besed prva in zadnja.« Cankar je dobro vedel, da se bodo razmere izpremenile šele tedaj, ko se bo izpremenila družba; boj proti krivicam in zatiranju je boj proti sedanji družbi, a ta boj bo uspešno dovršil šele delavec-proletarec, ne pa mehkužni intelektualec. Simbolično je to izrazil Cankar v tisti sceni drame, ko izmučeni in

Čulkovski:

CANKARJU

ob deseti obletnici smrti.

Prerano si zapustil to dolino Šentflorjansko, a mislim, da je bilo prav takó;

če kakor mi, bi danes tiho, samostansko živeti moral, bi razočaran bil hudó.

Dni tiste je navdušenje najvišje valovalo preko domovine, ko da privedla »Pot za križem« je na cilj, in tvoje plemenito srce se je tiho radovalo ob upanju, da je tvoj glas pravico iz sná zbudil.

S smehljajem na obrazu še pravočasno si odšel, sicér bi danes od sramú se v zemljo vdrl. Če slutil bi, kdo vse ti bode slavospeve pèl, però bi svoje z gnusom že ob prvi vrsti strl.

Le po zunanosti te sodijo filistri, rodoljubi, in dívijo se cankarjanskemu jeziku. Spoznati duše tvoje pa ne znajo in se jim ne ljubi, kadè ti kakor pozlačenemu a mrtvemu maliku.

Spet rodoljub po blatu belo krizantemo išče in si jo pripenja na novoskrojen frak. Tvoj rdeči nagelj so pa vrgli na gnojšiče, kjer ga pobere včasí še kak siromak.

Mahničevstva mrak nas spet če zagrniti, v njem Ti si svetla nam »Podoba iz sanj«. »Brezdomovinci« mi ji hočemo slediti, dokler »Hlapcu Jerneju« ne vzide pravice dan.

umetniško silo njegovo, namreč satiro. Začel se je pripravljati na boj, začel je spleitati bič, da udari z njim preko vse slovenske javnosti, te malomestne družbe hinavcev in svetohlincev. Začela se je zanj doba rušenja vzorov in lažnjivih svetlinj slovenske buržoazije.

Iz velikomestnih perspektiv je začel Cankar motriti žitje in bitje naše ozke domovine. Njegov pogled je obstal na rodoljublju — oni rasi, ki še do danes ni izumrla med Slovenci! — in spoznal je njih votlo frazerstvo; spoznal je, da slovensko rodoljubstvo ni nič drugega kot krokanje po narodnih veselicah in neprestano vrtenje stare lajne: »Narodu je treba idealov... brez idealov ni življenja... Napredek... svoboda... višji cilji... vse za narod... hej Slovani...« Videl je, da je vse rodoljubstvo osebna podlost in dobičkaželjnost, odeta s hlimbo in zlaganim navdušenjem za narod, ki se ga pa je vsak »rodoljub« na cesti izognil v širokem loku. — Slovenski malomeščan je živel v čuj dobi še od druge fraze, ki je bila prav tako zlagana kot navdušenje za »narod«;

in žarišče vsega. L. 1900, pa je že pisal Ketteju: »Vse, kar pišem v zadnjem času, je tendenciozno; v dramí ali noveli povsem tisto, kar mi je ravno najbolj pri srcu in kar bi v članku ne mogel tako odkrito povedati... Vsa naša slovenska današnja literatura — izvzemši par mladih ljudi — je, oprosti mi, za en drek. Ali boljša ne more biti. Takó duševno nizke in prazne buržoazije ni nikjer, kot je naša slovenska, in vsa naša literatura je te buržoazije cvet in sad. Odn gnoja ne moreš drugega zahtevati kot smrad. Tu je treba silne izpremembe in silnega dela. Tudi jaz mislim pomagati pri tem delu, ali zdaj sem še prešlab in premalo samostojen.«

To pismo jasno pričá, da se je usmeril Cankarjev duh iz individualizma v novo smer. Čital je v tem času sicer še Friedricha Nietzscheja, največjega evropskega zagovornika individualizma, obenem pa se je začela v njem zbužjati tudi že »vest dvajsetega stoletja, — neizprosna socialna vest«. Začel se je bližati Marxu, ne da bi se — zaenkrat še pripoznaval k njemu. Iz njegove duševnosti se vedno nista bila izrinjena Nietzschejev individualizem in pa oni anarhizem, ki nam je znan iz »Erotike«.

prodajo ali zastavo ljubljanskega obligacijskega posojila tuji električni družbi v milijonsko škodo občine. To bi bila torej nekaka privatna komisija, o kateri bi potemtakem, če klerikalci ne pridejo več na sejo, občinski svet sploh ne mogel sklepati.

Nj pomisleka proti temu, da se v komisijo voli nečlane občinskega sveta, toda mi zahtevamo, da se o zadevi razpravlja na javni občinski seji, ker se nikakor ne moremo strinjati s tem, da bi štirje zaupniki obeh prizadetih strank obravnavali snov na privatni seji ter potem podali morda tako poročilo, ki bi stvar oplešavalo ali pa ščitilo prizadete osebe, v kolikor bi se krivda dokazala. Občinski svet je poklican, da stvar reši javno in tudi pove svojo končno sodbo o stvari.

To zahteva avtonomna pravica ljubljanskega občinskega sveta.

Cela zadeva pa še tudi z drugega stališča ali ni premišljena ali pa tiči v njej kak namen.

Po dolgi dobi smo v Ljubljani dobili občinski svet, ki je enodušno izjavljal, da v Ljubljani ne sme biti več komisarijatov in gerentov. Sedaj naenkrat pa prične s sabotažo občinskega sveta večinska klerikalna stranka, in sicer takrat, ko bi se imela obravnavati nesrečna afera z električno družbo in obligacijskim

posojilom. Ta nastop večinske stranke med ljubljanskim prebivalstvom ne more zbujať zaupanja, ker diši po tem, kakor da bi bile na delu politične sile, ki hočejo onemogočiti ljubljanski občinski svet in s tem dobiti povod za razpustitev postavitev gerenta ali komisarja, ki bo nedvomno blizu stranke, ki je pričela sabotirati občinski svet in ki ima zaslonbo v režimu.

Mi gotovo nimamo prav nikakršnih simpatij za ta občinski svet, vendar pa smatramo, da je treba predvsem varovati avtonomijo občine, zlasti v trenutku, ko ima obravnavati zadevo, ki meče silno slabo luč na ljubljansko občinsko upravo in ko je gradivo baje večinoma že zbrano.

Zupan dr. Dinko Puc je torej napravil napako, da je sklicano sejo preklinal in s tem onemogočil, da bi se na seji povdarilo stališče »okrnjenega« občinskega sveta tako glede omenjene afere, kakor tudi glede varovanja občinske avtonomije.

Že danes povemo, da bomo smatrali vsakega za škodljivca Ljubljane, ki bi hotel preprečiti, da se kupčija s tujo električno družbo ne bi obravnavala na javni občinski seji, enako pa tudi tistega, ki bi direktno ali indirektno povzročil, da se zopet krši avtonomija občine ali pa postavljajo v občini gerenti ali komisariji.

Za takojšnje sklicanje seje ljubljanskega občinskega sveta.

Ker je zupan dr. Puc preklinal že napovedano sejo občinskega sveta, sta podala ss. Miklošič in Likar županu sledeče pismo:

Menda se motiva, da ste odpovedali zadnjo sejo občinskega sveta pod vtisom sklepa občinskega kluba SLS, da se toliko časa ne bodo udeleževali plenarnih sej, dokler ne bo posebna strankarska komisija preiskala prodaje obligacijskega posojila.

Po najinem mnenju vodi ta sklep ljubljansko občino naravnost v nov komisarijat. Ljubljana pa je imela s komisarijati v zadnjih letih toliko slabih izkušenj, da si nihče, ki želi Ljubljani dobro, ne more želeť zopetne postavitve komisarijata. Upava, da se v tem strinjava ne samo z Vašim mišljenjem, temveč tudi z mnenjem ogromne večine ljubljanskega prebivalstva.

Zato obžalujeva, da niste kot župan, ki ste v prvi vrsti poklicani, da ščitite avtonomijo ljubljanskega mesta, pokazali napram temu skrajno škodljivemu in gotovo tudi nepremišljenemu sklepu večje odvažnosti.

Dnevne novice.

12 mesecev ječe za nameravano razširjenje inozemskega lista! Pred mariborskim sodiščem se je vršil proces proti Albinu Brezniku in njegovi ženi Mariji ter vajencu Aleksandru Kropiču, češ, da so hoteli razširiti ilegalni list »Srp i Čekić«. Kropiču se je pa poleg tega še očitilo, da je nameraval razširati neko okrožnico. V resnici je bil paket s »Srpom i Čekićem« ter okrožnico konfisciran še prej, nego se je moglo kaj razširati. Poleg tega so članki v »Srpom i Čekiću« taki, da, ako bi se list slučajno tiskal v Jugoslaviji, bi ne mogel biti niti konfisciran. Vse to ni prav nič motilo. Še celo to ni motilo, da je Kropič mlad vajenec, ki v politiki ne more še biti dosti verziran. Obsodilo se je kratkomovalo Marijo Breznikovo in Aleksandra Kropiča na šest mesecev težke ječe, dopolnjene z enim trdim ležiščem na teden! Vse to na osnovi čl. 1 zakona o zaščiti države. — Obstrmeli smo nad raziščno mariborskega sodišča in z nami vred so obstrmeli vsi, ki dajo nekaj na pravičnost. Dvakrat po šest mesecev ječe za nameravano razširjenje nekega lista in še trdno ležišče povrhu! Ali je to mogoče v letu 1928, in v srednji Evropi? Izgleda, da sta v Mariboru pravni čut in moderni duh tako jaka in tako sijajno razvita, da je tukaj vse mogoče!

Vlada misli na decentralizacijo uprave ministrstev. Iz zadržanja reži-

Vsaj ta sklep greši tudi proti duhu in smislu mestnega statuta, po katerem je izvrševanje občinskega mandata dolžnost, za katero so predvidene tudi gotove sankcije. Ne glede na to, da so Ljubljančani izvolili svoj občinski odbor zato, da bo delal, ne pa da se bo kujal.

O transakciji z obligacijskim posojilom imava midva svoje mnenje, toda edino le občinski svet je kompetent, da o tem razpravlja in rešuje, ne pa kake zakulisne strankarske komisije.

Ne želiva se vmešavati v notranje razmere klubov in v medsebojne razmerje sedanje večine, protestirava pa, da se vsled morebitnih notranjih nesoglasij v sedanji večini sabotira delo občinskega sveta.

Konstatirava, da se ne držite še veljavnega sklepa, da se naj vrše redne plenarne seje vsak prvi torek v mesecu in zahtevava, da skličete čim prej, vsaj pa za prihodnji torek občinsko sejo z dnevnim redom, določenim za zadnjo sejo.

movcev, kakor tudi opozicionalcev, je razvidno, da se vrše med njimi potom inž. Savčiča pogajanja. Dr. Vilder je imel v Beogradu s Savčičem in Trifunovićem razgovore. Očividno so te razgovore pospešili gospodarski krogi, ki so pričeli nastopati proti prepiru, ki jim škoduje. V Beograd je bil pozvan tudi veleindustrijec Teslić iz Siska. Kakšna bo decentralizacija ministrskih uprav in kako dalekosežna bo, še ne vemo, ker smo doslej slišali samo še obljube o decentralizaciji uprave.

Pribečević izjavlja. V Belgradu sta bila dr. Vilder in industrijec Pero Teslić. Teslića je sprejel v avdijenco tudi kralj. Oba pa trdita, da nista imela političnih razgovorov, ampak samo gospodarske. K tem dogodkom izjavlja Pribečević, ker je Teslić, preden je šel v Sisek, obiskal Pribečevića v Zagrebu, da avdijence ne morejo imeti političnega značaja. Rešitev krize s sedanji predstavnik režima je nemogoča. Najmočnejši stranki radikalna in demokratska se med seboj borita, katera bo dobila hegemonijo. Državne probleme pa gledajo čisto s stališča svoje strankine politike. Radikalni mislijo, da bo Aca Stanojević sestavil homogeno radikalno vlado, ki naj izvede volitve. Pribečević pa pravi, da ne prizna nikakršnih volitev, ki bi jih izvedle katerekoli srbske stranke same ali pa v koaliciji. Davidović pa gre v tem sporu najdalje, ker zahteva, da narodna skupščina dela dalje.

Od ob demonstracijah 1. decembra aretiranih so izročeni štirje sodišču, trije so bili izpuščeni, 42 jih pa ostane še v preiskavi. — O preiskavi pa molče kakor o svetih skrivnostih.

V Zrečah pri Konjicah zahteva delavstvo kolektivno pogodbo. Delavska zbornica je posredovala in pripravila tovarnarje do tega, da se v kratkem prične z delom na tej delavski pogodbi. Tam je delavstvo dobro organizirano!

Pred kratkim so si naši vzorni sodrugri na Muti izvojevali precej ugodno delovno pogodbo. Ker so se v praksi pokazali še nekateri nedostatki, je naša Del. zbornica izposlovala izpolnitvev pogodbe v posameznih točkah.

Računski zaključek je obravnavala Delavska zbornica na svoji redni seji in sklenila predlagati plenumu, da se preodkazuje poslovni prebitek v stanovanjski fond.

Otvoritev Delavske zbornice se je iz tehničnih razlogov preložila na 16. in 17. februarja 1929. Upravni odbor je sklenil za to otvoritev prispevati znesek 70.000 Din, da omogoči vsem izvoljenim zaupnikom obisk slavnostne otvoritve. Palača je monumentalno poslopje in človek se je veseli, če je vidi. Treba bo še najmanj 5 let pridnega dela, da bo palača res tudi absolutna last Delavske zbornice.

Nova službena pragmatika, ki se je razpravljala na plenarni seji DZ v Mariboru, je bila v sredo na seji zbornice zopet predmet razmotrivanja. Sklenilo se je predlagati ministru nekatere spremembe.

13. plačo bodo dobili tudi letos uslužbenci Delavske zbornice. Ta predlog finančne kontrole je bil soglasno sprejet. Proti je govoril le zastopnik Zveze industrijcev — Janež Makuc...

Ruski sovjetski komisar za zunanje stvari je povdaril v svojem govoru o odnošajih s tujimi državami, da ruska vlada ne podpira in ne dela nikakršne propagande v tujih državah. Kdor to trdi, dela to zaradi tega, da napravlja ovire za sporazum ali pa iz sovražnosti proti sovjetski vladi. — Iz tega se da sklepati, da naši dekalisti ne delajo po intencijah ruskih sovjetoj, ampak morajo imeti kake druge očete za svoje početje; očete, ki morejo imeti le namen, da se najde povod za zatiranje delavskega pokreta. Ta očka je pa buržujazija v vsaki državi, ki ji služijo ti elementi.

Spor med velenemci in krščanskimi socialisti v Avstriji. Velenemci so v vladi s krščanskimi socialisti. Podoželskim zaupnikom velenemcev pa oportunistična politika stranke ne ugaja. Zaradi tega so pričeli velenemci boj proti solnograški katoliški univerzi in proti finančnemu ministru Kienbocku zaradi njegovega stališča do uradništva. Razmere so tako napete, da utegne nastati aktualno vprašanje izpremembe sedanje vladne koalicije.

Berlinski sociolog in narodnogospodarski znanstvenik, Verner Sombart, je imel na Dunaju tri predavanja. Sombart je izrekkel mnenje, da se nahaja kapitalizem na koncu svojega vrhuna in se mora sedanja faza razvoja kapitalizma imenovati zadnja. Bodoča oblika gospodarstva bo gospodarska skupnost. Le »čudež« bi mogel dati razvoju drugo pot, na tak čudež pa Sombart sam ne veruje. Sombart je meščanski znanstvenik in priznava ta proces, čeprav s pesimizmom.

Pohod stavkajočih rudarjev. V rudniku Pilisvöröšvar v Transilvaniji stavkajo rudarji, ker ne morejo prenašati več nečloveškega izkoriščanja belgijske družbe, ki ima rudnik v najemu. V kraju vlada strahovita beda. Te dni so se napolili solidarno vsi rudarji, 2000 po številu, peš proti glavnemu mestu Bukarešti, da izposlujejo pri vladi intervencijo. Že pri prvi večji postaji jih je orožništvo ustavilo in dovolilo samo deputaciji 14 mož, da gre v Bukarešto. Vsi ostali so se kar tam na licu mesta utaborili in čakajo vrnitve svojih tovarišev. Deputacija je hodila od enega ministrstva do drugega, a so jih samo tolažili, češ, da proti belgijcem nič ne morejo, pač pa se je zbrala večja vsota za odpomoč rudarski bedi. Ista belgijska družba izkorišča tudi rudarje v Srbiji.

Pri volitvah v Rumuniji je zmagal vladni blok kmetske demokracije. V Rumuniji imajo 387 poslancev. Polovico mandatorv dobi tista najmočnejša stranka, ki dobi 40 odstotkov oddanih glasov. Ostali mandati se razdele na vse stranke. Na ta način dobi vladni blok več nego 80 odstotkov poslancev. Prejšnji liberalni režimovci dobe komaj nekaj nad 10 poslancev.

Imperialistična Italija se jezi na imperijalistično Francijo. Francoski ministrski predsednik Poincaré je zavračal predlog socialistov v proračunski debati, da naj se Francija odreče Siriji. Rekel je, da Francija tega ne more storiti, čeprav bi liga narodov lahko našla za Sirijo novega matadorja in ta matador bi bila država, do katere tudi socialisti nimajo simpatij. Poincaré je mislil s tem Italijo, zato vlada v Italiji tako razburjenje. Italijansko časopisje se hvale, da dela Italija za utrditev miru in očita Franciji, da je zatirala svobodo Sirije in gibanje Druzov s silo zatrla. Italija zahteva le svobodo za Sirijo (najbrže tako kot za Albanijo?). Kakor je resnica, da Francija postopa v Siriji okrutno proti vsem, ki zahtevajo svobodo, je vendar tudi resnica, da Italija ni zadovoljna, ker ni dobila vseh med vojno obljubljenih kolonij. Ta namen ima vse kričanje, ne pa

V Nebesih
se imenuje občutek, ko smo srečni.
Tako veseli smo lahko tudi tisti dan, ko se pere perilo, ako se spomnimo 7 prednosti, katere ima

Schicht *ovo*
Terpentins-
Milo s svojimi *7* prednostmi

svoboda, ki je celo doma ne pozna. Francija je dobila ob sklepanju miru 922.000 kvadratnih kilometrov kolonij, Italija pa samo 90.000 kvadratnih kilometrov. Iz tega konflikta med Italijo in Francijo je pač jasno razvidno, da imperializem držav ni manjši, kakor je bil pred vojno, govorjenje o miru pa le fraza!

Upton Sinclair, katerega petdesetletnico smo pred kratkim praznovali, je kakor poroča »Slovenec«, postavljen v Jugoslaviji na indeks, to se pravi, da so njegove knjige pri nas prepovedane. S tem si je postavila Jugoslavija izmed vseh držav najbolj kulturnih spomenik. Zlasti so prepovedana njegova dela »Car premog« (ki je preveden tudi na srbohrvaščino), »100 procentov« in »Petrolej«. Prišli so pa malo prepozno, ker so te knjige pri nas že splošno znane, a se kljub temu ni podrla ne cerkev ne država. Razen tega so prepovedane še sledeče knjige: Filop Millerja »Duh in izraz boljševizma« in »Lenin in Ghandi« (ki boljševizem celo odklanjajo), Ilja Ehrenburg »Mihail Lykov«, Kolontajeva »Pota ljubezni« in roman »Paradni marš«. Ključimo torej: Živela inkvizicija! Živela vojna!

»Cankar, kulturno in prosvetno društvo slovenskih delavcev v Beogradu, priredi v soboto, 15. decembra 1928 ob 21. (9.) uri v veliki dvorani palače Delavske zbornice (na oglu Nemanjine in Studeničke ulice) **proslavo desetletnice smrti Ivana Cankarja** s sledečim programom: 1. Ob desetletnici smrti Ivana Cankarja, govori slovensko predsednik društva Joža Golmajer, a srbsko dr. Živko Topalović. 2. Adamci: »Jezdec«, mešani zbor. 3. Dr. J. Iavec: »Imal sem ljubi dve«, moški zbor. 4. Ivan Cankar: Deklamacija iz »Dunajskih večerov«. 5. Volarič: »Slovenske mladenke«, ženski zbor. 6. M. Hubad: »Slanica«, mešani zbor. 7. M. Hubad: »Prišla je miška z mišnice«, mešani zbor. — Vse pevske točke izvaja pevski zbor »Cankar« pod vodstvom pevovodje g. Stanka Benedika. — 8. Ivan Cankar: »Hlapci.« (Odlomek). — Po končanem programu se vrši prosta zabava s plesom in šaljivo pošto. — Začetek točno ob 21. (9.) uri. — Vstopnina 10, 20 in 30 Din za osebo. Vstopnice se dobe eno uro pred pričetkom proslave pri blagajni. — Preplačila se s hvaležnostjo sprejemajo. — Vljudno vabi Odbor.

Maribor.
NARODNO GLEDALIŠČE.
Repertoar.
Petek, 14. decembra ob 15. uri: »Hlapci«. Dijaška predstava.
Sobota, 15. decembra ob 20. uri: »Hlapci«. Delavska predstava pri znižanih cenah.
Nedelja, 16. decembra ob 15. uri: »Jenski manevers«. Znižane cene. Kuponi. — Ob 20. uri: »Adieu Mimi«, Kuponi.
Torek, 18. decembra ob 20. uri: »Adieu Mimi«. Kuponi.

Cankarjeva proslava!
Dne 15. decembra tl. se bo vršila v mariborskem gledališču Cankarjeva proslava mariborskega delavstva, kjer se bodo uprizarili Cankarjevi »Hlapci« po uvodnem predavanju.
Ker so cene te gledališke predstave tako nizke, da bo vsakemu omogočena udeležitev te proslave, opozarjamo že sedaj sodruge in sodružice, da si pravočasno preskrbijo vstopnice, katere imajo v predprodaji funkcijarnari kulturnih in strokovnih organizacij in uprava našega lista.

Nizke plače — visoke najemnine! Večina najemnikov v mestnih občinskih hišah mariborskih se lahko veseli novega darila, če ne že za »Kristkindl«, pa vsaj za novo leto, ki jim ga skrben pripravljav magistralna večina, ki sestoji iz SLS, SDS, nacionalnih Nemcev in par privevkov. V trenutku, ko to pišemo, še ne poznamo uradnih števil, to da danes, v petek, se bo sestala dotična komisija, ki naj pretresa »uradni« predlog.

Pri nas je namreč vse uradno, kar ni prijetno, in tako naj tudi to odločnost požre urad, kateremu se ni treba pred strankarsko opredeljenim najemnikom opravičevati. Strankarska kukavica znese enostavno svoje jajce v uradno gnezdo in končno se izvzli iz njega kukavica! Da gospodje že v naprej odvale od sebe sum za greh, ki ga imajo storiti, jih nič ne »ženira«, ako zvalijo krivdo na nasprotnika, in tako je vedel »Slovenec« že pred dobrimi tremi tedni poročati, da se bodo najemnine v občinskih hišah, po zaslugi »očka Bahuna«, revidirale, to je zvišale. V tem tiči vsa hudobija in zloba, kajti s. Bahun ni nikdar zahteval, da se naj najemnine v katerihkoli občinskih hišah zvišajo, marveč je zahteval, da se one v starih nehygieničnih stanovanjih, ki jih je mestni svet povišal, zopet znižajo, oziroma da se dotični sklep mestnega sveta razveljavi in da se vsa stara stanovanja uradno (komisionelno) ogledajo. Pri tej priliki pa stavi načelnik kluba SLS predlog, da se naj vsa ne le stara, ampak tudi nova stanovanja pregledajo, oziroma najemnine na odgovarajočo višino dvignejo. SLS je spravila v občinske hiše nad tri četrtine svojih pristavev in sedaj jim hoče najemnine zvišati, toda odij za to pa ne bi rada sama nosila. Toda mi socialisti nikakor ne bomo dopustili dvojne igre; med štirimi stenami lomiti kopje za zvišanje, v javnosti pa kazati na socialiste, češ, glejte jih, tem-le se imate zahvaliti, če so se vam najemnine povišale! Ne, tega ne! Ako hočejo gospodje, da pride v mestni občini do zdravega gospodarstva, tedaj proč s strankarsko demagogijo! Baš socializem in v prvi vrsti s. Bahunu se imajo najemniki zahvaliti, če so do sedaj kolikorkoli po ceni stanovali, ker on je prvi »uradni« predlog l. 1925 v občinski seji pobil, ki je predvideval v prvi novi občinski hiši v Frančiškanski ulici dokaj višje najemnine kot so sedaj in po tej se je potem najemnine v Smetanovi ulici avtomatično določilo. Kajti, ako bi bil uradni predlog za mestno hišo v Frančiškanski ulici obveljal, tedaj bi bile najemnine v Smetanovi za 100 do 300 Din višje kot so. Sicer nam je znano, da del mestnega uradništva špekulira na visoke najemnine zato, češ, potem bo mestna občina uslužbencem zvišala stanarine. Toda mi socialisti ne moremo tej politiki slediti, kajti mi nismo samo za mestne uradnike, marveč tudi za vse one, katerim ne bo mogla mestna občina stanarin zvišati in to so državni in privatni uslužbenci ter vpokojenci. Zato stojimo mi na stališču, da naj le

bodo najemnine nizke, da bodo lahko konkurirale privatnim hišnim oderuhom. To je »Wiener-System«. Občine in država naj zidajo hiše iz davkov, ki jih pobirajo od donosa hiš, pa bodo stanovanja zelo poceni. Zato proč s kakršnikoli povišanjem najemnin v mestnih občinskih hišah!

Pevski odsek »Svoboda« v Mariboru vabi vse svoje znanke in prijatelje na božičnico,

ki jo priredi v soboto, dne 22. decembra v prostorih Ljudskega doma s sporedom: Godba, petje, ples, obdaritve. Začetek ob 8. uri zvečer. Vstopnina za člane 3 Din, za nečlane 5 Din.

Cenj. gostje naj blagovolijo oddati darila z navedbo imena obdarovanca dne 22. decembra pri gostilničarju Ljudskega doma. Za obilen obisk se priporoča odbor.

Ptuj.

Cankarjeva proslava se vrši v soboto, 15. decembra ob pol 8. uri zvečer v Mestnem gledališču. Proslavo priredi »Svoboda« z uprizoritvijo drame »Jakob Ruda« in recitacijami. Pozivamo vse delavstvo, da se te proslave polnoštevilno udeleži. Vstopnice so v predprodaji v Konzumnem društvu in pri sodrugih ter v trafikih na rotovžu.

Miklavžev večer, ki ga je priredila organizacija delavskih žen in deklet pretečeno soboto popoldne pri Seguli, je uspel sijajno. Bilo je obdarovanih 140 otrok. Ob tej priliki se zahvaljujemo našim vrlim sodružicam za njihovo vztrajno in požrtvovalno delo kakor tudi vsem, ki so k tej prireditvi prispevali z darovi itd.

Skiopitična predavanja, ki se vrše vsak četrtek v hotelu »Slon«, so zadnje tedne glede obiska nekoliko nazadovala. Prav velika škoda je za delavstvo, da se jih ne udeležuje polnoštevilno. Zadnje predavanje o Švicji je bilo opremljeno naravnost z divnimi slikami in je lahko vsakomur žal, da jih ni videl. Priporočamo delavstvu, da se nekoliko bolj briga za svojo izobrazbo. Saj ni treba, da ostane delavec reven tudi na duhu, če je reven že na drugem premoženju. — Prihodnja predavanja s skiopitičnimi slikami bodo tudi interesantna, ker se bo pokazalo moderno Ameriko. V programu je Japonska in Kitajska s svojimi orijentalnimi naravnimi krasotami in uredbami. Delavci, bodite vendar enkrat nekoliko bolj zavedni v svojo korist, da se ne bo vedno reklo: bukov kij, delj ga rineš, delj leti...

Trbovlje.

V nedeljo, dne 16. decembra se vrši ob 10. uri popoldne v dvorani Delavskega doma javen politični shod. Sodrugji, udeležite se tega shoda polnoštevilno. Na dnevnem redu so važne stvari. — Odbor.

Krastnik.

V nedeljo, dne 16. decembra ob 4. uri popoldne se vrši v dvorani konzumnega društva javen shod, na katerem se bo poročalo o občinskem proračunu, kakor tudi o drugih raznih zadevah. Sodrugji, agitirajte za polnoštevilno udeležbo. — Odbor.

Ruše.

Pravijo, da je v tovarni za dušik nastavljen neki delovodja N., ki je baje zrastel do takega moza kakor je, med samimi biki, kozli in kamelami in še med drugimi zverinami.

Ti podatki sicer niso vpisani v njegovem krstnem listu, pač pa sklepamo slednje iz njegovega obnašanja, ki je vse prej kakor pa obnašanje delovodje napram podrejenimi delavci.

Kriči namreč nad delavci, da se zdi človeku njegov oddelek kakor kakšna sibirski katorga v carski Rusiji. Sreča tvoja, če te opsuje samo s primki kakor opica, kamela, vol itd., kajti ima še celo zalogo drugih imen, katerih pa radi dostojnosti tu ne bomo navajali. Ta delovodja je vrhutega še inozemec — čudno, kje se je naučil albanskih manir.

Delavstvo teh žalitev ne bo več prenašalo, vsled tega opozarjamo ravnateljstvo, da ne bo potreba zopet takozvane »šajtrge«, naj v lastnem interesu napravi red ter gospoda N. primerno pouči, kako se z delavci občuje.

Mogoče te vrstice gospodu N. ne bodo zadostovale, v tem slučaju mu svetujemo, da zaprosi, če pride še kdaj cirkus Kludsky, za službo »Viehwärterja«. Delavstvo mu bo v to svrhu rado izstavilo primerno izpričevalo.

Delavsko kulturno društvo »Svoboda« v Rušah se tem potom iskreno zahvaljuje novemu podpor. blanu Franc Pustovrhu za znesek 175 Din kot poravnava v kazenski zadevi s s. Strnadom. Iskrena hvala.

Zižek Fr., blagajnik.

»Svoboda« v Rušah priredi dne 23. decembra 1928 ob 4. uri popoldne v lokalu g. Knupleša božičnico. Otroci revnih staršev bodo obdarovani. Vabljeni pa ste vsi ljubitelji otrok.

Odbor.

Krajevna organizacija SSJ ima svoj redni občni zbor dne 26. decembra tl. (na Štefanovo) ob 4. uri popoldne v lokalu g. Knupleša s sledečim dnevnim redom: 1. Poročilo predsednika. 2. Poročilo tajnika. 3. Poročilo blagajnika. 4. Volitev novega odbora. — Odbor.

Studenci pri Mariboru.

DTE »Svoboda« Studenci priredi v nedeljo, dne 16. tm. v telovadnici gledališko predstavo: 1. Čarobna brivnica, burka v 1 dejanju. 2. Wüstenmoral, veseloigra v 2 dejanjih. Začetek ob 16. uri. Vstopnina 6, 4 in 3 Din. Oba komada nudita p. n. občinstvu obilo smeha in zabave. Ker je čisti doček namenjen za nabavo novega odra, prosimo obilnega poseta. Vstopnice se dobe v predprodaji! — Odbor.

Krajevna organizacija SSJ v Studencih priredi dne 31. dec. 1928 v gostilni Majhenič Silvestrov večer. Začetek ob 7. uri zvečer. Vabijo se vsi, članice in člani, kakor tudi ostali somišljeniki k obilni udeležbi. Odbor.

Kmetijski hranilni in posojilni dom

registrovana zadruga z neomejeno zavezo
v Ljubljani, Tavčarjeva (Sodna) ulica 1., prtljiče

sporoča, da je otvoril

podružnico v Mariboru

ki je začela s poslovanjem dne 21. novembra t. l. v svojih poslovnih prostorih

Slomškov trg št. 3, prtljiče, poleg stolne cerkve

Naša podružnica v Mariboru bo izvrševala vse hranilnične in posojilnične posle

Ljubljana, dne 5. decembra 1928

Načelstvo

Glasbeno društvo železničarskih delavcev in uslužbencev v Mariboru
Železničarsko pevsko društvo „Krilato kolo“ v Mariboru

priredi

v soboto, dne 5. januarja 1929 v prostorih dvorane „Union“ (Götz)

velik železničarski ples

PLES

Svirala bo železničarska godba pod vodstvom kapelnika gosp. Schönherrja. Pevske točke bo izvajal pevski zbor pod vodstvom pevovodje g. Germanna.

PLES

Čisti dobiček je namenjen za nabavo društvene obleke, godal itd. Vstopnina: Člani 6 Din, nečlani 15 Din. Vstopnice v predprodaji à 12 Din pri godčih in pevcih in v upravi našega lista, Ruške cesta 5. Zamenjava pri blagajni.

Ali ste že krili?
svoje potrebe v tiskovinah

Dobavljamo vse tiskovine v prvovrstni izpeljavi in po najnižjih cenah za vsa društva, industrijo, trgovine, pisarne itd.

Ljudska tiskarna d. d.
Maribor, Sodna ulica št. 20

Ali ste že preizkusili „PROJA“ ječmenovo kavo?

Dobliva se Jo povsod. Dobliva se Jo povsod.

Sodružice in sodrugji!

Kupujte samo pri tvrdkah, ki oglašujejo v „Delavski Politiki“! ...

Nabirajte nove naročnike

Delavski žepni koledar

za leto 1929

Izšel je splošni delavski koledar za leto 1929, okusno vezan, z bogato vsebino, ki bo lahko služila s svojimi praktičnimi podatki vsakemu delavcu v orientacijo; zato ga vsem delavcem prav toplo priporočamo. — Naroča se pri Strokovni komisiji za Slovenijo v Ljubljani, Palača Delavske zbornice.

ZA BOŽIČNO DARILO!

„LUNA“
EXPORTNA HIŠA

Maribor, Aleksandrova 19

Dobroznana najcenejša in najboljša tvrdka za nakup nogavic, moških nogavic (zoknov), rokavic, dokolenic, gamaš, hišnih čevljev, snežnih čevljev, perila, vezence, čipk, svilenih trakov etc. Lasten izdelek pletenih jopic, puloverjev ter kompletnih oblek v vsaki veličini. Posebna razstava igrač ter božičnih okraskov.